

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Важливість розвитку малого та середнього бізнесу в країні пояснюється не тільки його значенням для забезпечення зайнятості населення, особливо в нестабільних економічних умовах, але й тим, що діяльність суб'єктів малого та середнього бізнесу є бюджетоутворюючою, тобто сприяє наповненню державного бюджету фіскальними надходженнями. Великий бізнес, хоча і приносить знану частину доходу бюджету, проте займає меншу нішу у таких надходженнях, порівняно з малим та середнім бізнесом.

В цілому по Україні спостерігаються тенденції до зростання кількості малих підприємств. Зокрема, в період 2010-2015 рр. найбільша кількість зареєстрованих малих підприємств була в 2013 році, а найменша – у 2014 році (373,8 тис. та 324,6 тис. підприємств відповідно) [1]. Згідно з цими даними питома вага малих підприємств у загальній чисельності юридичних осіб коливалась від 95,5% до 95,3% [1]. Тому можна зробити висновки, що в цілому в Україні спостерігаються негативні тенденції розвитку такого бізнесу, особливо, якщо враховувати. Станом на січень місяць 2017 року спостерігається негативна тенденція по зменшенню кількості фізичних осіб підприємців на 128 тис. підприємств [2]. Хоча з урахуванням усіх тенденцій стабільне зростання даного сегменту бізнесу відбувалось на протязі декількох років. Що стало причиною скороченню даної кількості підприємців, це нові норми нарахування єдиного соціального внеску. Виходячи з цього підприємець який навіть не мав доходів повинен сплатити 704 грн. податку з доходу.

Разом з тим, за даними рейтингового агентства «TheHeritageFoundation», Україна має доволі надійну систему оподаткування, що засвідчується показником податкового тягаря в Україні. Зокрема, з прийняттям Податкового кодексу показник бальної оцінки становив 78,6, що на 0,9 пунктів вище, ніж в Європі та на 6,8 пунктів вище, ніж у світі [3]. Це вказує на те, наскільки економіка обтяжливою є система оподаткування в країні світу або регіоні, проте, виключно враховуючи формальні податкові вимоги, тобто не беручи до уваги існуючі реалії ведення бізнесу.

Проте, можна звернути увагу на показник фінансового здоров'я, який відображає фактичний стан економіки та враховує для розрахунку дані щодо фінансової стабільності в економіці та її функціонування. Даний показник для рейтингу економічної свободи почав розраховуватися лише в 2017 р. і для України він не зовсім втішний – 67,9 пунктів, що на 1 пункт менше, ніж в середньому у Європі та 7,7 пунктів нижче середнього у світі [1]. Відповідно до цього можна зробити наступні висновки: в Україні доволі сильна та структурно виважена система оподаткування, проте практичні аспекти її функціонування відрізняються бюрократичною зарегульованістю та значними проблемами реальної системи адміністрування податків (з урахуванням низки чинників та фактичного ведення бізнесу Україна має невтішні показники і відповідно до цього відноситься до категорії економік середньої ланки).

Який вплив це має на малий та середній бізнес? Здійснення бізнес-діяльності в даному сегменті є надзвичайно залежним від стану системи оподаткування, оскільки обтяжливе оподаткування посилює і так існуючу велику конкуренцію в даному сегменті економіки. Зокрема, такі обтяжливі фактори спричиняють закриття малих суб'єктів господарювання, проте оскільки вони не завжди мають значні доходи, в Україні для таких підприємств існують механізми зменшення оподаткування та перехід на спрощену систему оподаткування. Зокрема, особливості оподаткування доходів малого та середнього бізнесу, який перебуває на спрощеній системі станом на 2017 рік виглядають таким чином:

– фізичні особи-підприємці, які мають максимальний дохід до 300 тис. грн. та працюють без найманих працівників, становлять 1-шу групу та сплачують 10% прожиткового мінімуму працевдатних осіб, встановленого на початок року. Тобто ця сума становить до 160 грн.;

– фізичні особи-підприємці, які мають максимальний дохід до 1,5 млн. грн. та мають середньорічну чисельність працівників до 10 осіб, становлять 2-гу групу та сплачують 20% мінімальної заробітної плати на початок року. Тобто ця сума становить до 640 грн.

– фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які мають максимальний дохід до 5 млн. грн. та необмежену середньорічну чисельність працівників, становлять 3-тю групу. Вони якраз і можуть бути платниками ПДВ, який в принципі можна вважати «податком для великого бізнесу», а тому їх модель оподаткування залежить від статусу платника ПДВ: вони або сплачують 3% від доходу, а також нараховують та сплачують ПДВ у звичайному порядку, або 5% доходу з відмовою від отримання статусу платника ПДВ [4].

Крім того, ми спостерігаємо значні зміни в спрощеній системі для фізичних осіб – підприємців, оскільки на додачу до єдиного податку, необхідно сплачувати також ЄСВ у розмірі 704 грн. Це в цілому не є не занадто обтяжливим для підприємців, якщо вони здійснюють активну діяльність. Проте, з урахування нашої системи оподаткування в цілому ми маємо несприятливий клімат для розвитку малого та середнього бізнесу, зокрема приватного підприємництва. Відкрити такий суб'єкт господарювання не складає великої проблеми та бюрократичної тяганини, однак його закриття в Україні доволі складне та провокує велику кількість проблем, зокрема з оформленням пакету документів, які необхідні для його анулювання, та проходження податкової перевірки.

Тому, на нашу думку, для поліпшення клімату в цій частині економіки України слід звернути увагу не тільки на зменшення податків та податного тиску, але й створити певну організаційно гнучку структуру з реєстрації та анулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу. І хоча в Україні діє така система, проте вона не є досконалою.

У зв'язку з цим вважаємо, що для кожного суб'єкта малого та середнього бізнесу слід обов'язково відкривати електронний кабінет (з функціями кабінету платника податків), в якому буде відслідковуватися вся інформація по даному суб'єкту, зокрема щодо повноти сплати та зарахування податкових платежів, нагадування щодо строків їх погашення, а також будуть вирішуватися інші організаційні питання його діяльності, будуть надаватися консультація з інших питань (в тому числі з посиланнями на інформаційні ресурси органів влади, фіскальних органів, інші корисні для діяльності посилання).

Список використаних джерел:

1. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами за 2010-2015 рр./ Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u.zip.

2. В Україні припинили діяльність 128 тисяч підприємців за 2016 р. / Україна молода. URL: <http://umoloda.kiev.ua/number/0/159/107567>.

3. 2017 Index of Economic Freedom / The Heritage Foundation. URL: <http://www.heritage.org/index/visualize>.

4. Для платників єдиного податку в 2017 р./ Сервіс Аудит. URL: <http://scaudit.com.ua/index.php/uk/knowledge-base/useful-links/270>